

Bemærkninger til forslaget

I. Konventionens forhistorie

1. Det internationale menneskerettighedsværn indeholder en række forbud mod tortur. Tortur er således forbudt i henhold til FN's Verdenserklæring om Menneskerettigheder af 10. december 1948, FN-konventionen om borgerlige og politiske rettigheder af 16. december 1966 og Den europæiske Menneskerettighedskonvention af 4. november 1950. Også Genève-konventionerne af 12. august 1949 om beskyttelse af krigens ofre samt de til konventionerne knyttede tillægsprotokoller af 18. juni 1977 indeholder forbud mod anvendelsen af tortur. I alle de nævnte instrumenter er forbudet mod tortur en af de absolutte bestemmelser, som ikke kan fraviges under påberåbelse af offentlig nødtilstand.

2. Folkeretten angiver imidlertid ikke nogen definition af begrebet tortur. FN's generalforsamling vedtog den 9. december 1975 en erklæring om beskyttelse af alle personer mod tortur og anden grusom, umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf. Erklæringen definerer tortur som enhver handling, ved hvilken stærk smerte eller lidelse – fysisk eller mental – bevidst påføres en person med det formål, at fremskaffe oplysninger eller en tilståelse, at straffe den pågældende, eller at skræmme vedkommende eller andre. Det er en forudsætning, at handlingen begås af eller efter tilskyndelse fra en embedsmand. Erklæringen fastslår forbudet mod anvendelse af tortur og anfører en række foranstaltninger, fortrinsvis af administrativ karakter, til bekæmpelse af tortur. Danmark har, i lighed med en række andre lande, afgivet særskilt erklæring om at ville efterleve torturerklæringen.

3. FN's erklæring mod tortur er imidlertid ikke en folkeretlig bindende traktat, og i december 1977 opfordrede FN's generalforsamling menneskerettighedskommissionen til at udarbejde et udkast til en konvention mod tortur og anden grusom, umenneskelig eller nedværdigende behandling (res. 32/62).

Menneskerettighedskommissionen nedsatte i 1978 en særlig arbejdsgruppe til udarbejdelse af konventionsudkastet. Arbejdsgruppen, som Danmark deltog aktivt i, trådte sammen en uge årligt i forbindelse med menneskerettighedskommissionens møder. I marts 1984 afleverede arbejdsgruppen et konventionsudkast til menneskerettighedskommissionen. Der var imidlertid ikke opnået enighed om to bestemmelser, artiklerne 19 og 20, vedrørende international kontrol med konventionens overholdelse. Menneskerettighedskommissionen vedtog samme år at videresende konventionsudkastet i den foreliggende ufuldstændige form til generalforsamlingen. Efter at de udestående problemer vedrørende art. 19 og 20 var blevet afklaret i generalforsamlingens 3. udvalg, vedtog FN's generalforsamling den 10. december 1984 konventionsudkastet uden afstemning (res. 39/46).

4. De i konventionen deltagende stater påtager sig bl.a. at forhindre og straffe torturhandlinger og at sikre, at personer, som har begået tortur i udlandet, udleveres eller retsforfølges. Beviser, som er fremkommet under tortur, skal ikke kunne lægges til grund i retssager. Torturofre skal have ret til erstatning, og ingen må udleveres eller udvises til et land, hvor den pågældende risikerer at blive udsat for tortur. Endelig foreskriver konventionen en række foranstaltninger af administrativ karakter med henblik på at modvirke anvendelsen af tortur.

Der skal oprettes en international komité til at kontrollere konventionens overholdelse, bl.a. ved at gennemgå rapporter fra deltagerstaterne. Som en nyskabelse i det internationale menneskerettighedsværn får Komiteen kompetence til på eget initiativ at undersøge, om tortur anvendes systematisk i en deltagerstat. Deltagerstaterne har dog mulighed for ved ratifikationen eller tiltrædelsen at erklære, at de ikke anerkender denne kompetence. Konventionen åbner endvidere mulighed for, at deltagerstaterne anerkender mellemstatslig og/eller individuel klageadgang til Komiteen.

5. Konventionen blev åbnet for undertegnelse den 4. februar 1985. Samme dag undertegnede